

GAMALIELOVA RADA

Sk 5,38b-39a

kázání ze soboty 27. 10. 2012 - br. Radomír Jonczy

„Nechte tyto lidi, a propusťte je. Pochází li tento záměr a toto dílo z lidí, rozpadne se samo, pochází li z Boha, nebudete moci ty lidi vyhubit – nechcete přece bojovat proti Bohu.“ Co říkáte, přátelé, zamlouvá se vám takováto rada, nebo cítíte, že by se o ní dalo polemizovat?

I. Gamaliel ochránce křesťanů

Při polemice na toto téma by se mohlo hodit, kdybychom o muži, který tuto radu před léty, krátce po smrti a vzkříšení Ježíše Krista vyslovil, něco věděli. Ježíšovým učedníkům Petrovi a Janovi tenkrát hrozilo vážné nebezpečí. Navzdory zákazům židovské velerady svým židovským soukmenovcům zvěstovali, že Ježíš, kterého nechali čelní představitelé židovského národa ukřižovat, je Mesiáš.

Opakovaně přitom byli propouštěni a zatýkáni, od svého poslání se však nenechali odradit. Situace se vyhrotila ve chvíli, kdy se jim z vězení podařilo uprchnout zavřenými dveřmi. Z cely je tenkrát vyvedl anděl. Velekněze to pěkně vytočilo. Chtěli s nimi rázně skoncovat. Před jistou smrtí je zachránil Gamaliel, člen nejvyšší židovské rady. Farizeus, fundovaný učitel zákona, kterého si pro jeho *učenost, moudrost a umírněnost vážil celý lid*.

II. Gamaliel vnuk věhlasného Hillela

V této souvislosti stojí za zmínku, že Gamaliel dělal čest svému dědečkovi Hillelovi. Hillel byl farizeus, učitel zákona. Dodnes je židovskými učenci považován za největšího mudrce druhého období Jeruzalémského chrámu. Založil jednu z hlavních rabínských škol své doby. Šlo o školu farizejského typu, liberálně orientovanou. Ovlivnil řadu vynikajících židovských osobností, včetně potulného učitele zákona Ježíše z Nazaretu.

Gamalielův dědeček stál dlouhých čtyřicet let v čele židovské velerady. Lid ho doslova miloval. Byl to člověk otevřený, upřímný, shovívavý, chápavý, laskavý, usměvavý, vřelý, trpělivý... Zastával se lidí chudých a pohrdaných a měl blízko k hříšným i pohanům. Nemoralizoval, ani ve svých žácích neprobouzel pocity viny. Jako učitel proslul tezemi: *Bud' společenský a neodděluj se od obce. Nevyjadřuj se způsobem, kterému nikdo nerozumí. Tam, kde chybějí lidé, bud' člověkem. Nestůj, když ostatní sedí. Nesměj se, když ostatní pláčí. Nečiň druhým, co nechceš, aby oni činili tobě...*

Hillel proslul jako pacifista. Podobně jako Áron vždycky usiloval o smír mezi lidmi. Nabádal židy, aby v komunikaci s římskými okupanty nejednali unáhleně a byli opatrní a trpěliví. Varoval před unáhlenými kroky, které by mohly židovský národ zbytečně připravit o duchovní autonomii, kterou jim Římané ponechávali. Rada, kterou se dnes zabýváme, ukazuje, že dědeček Hillel vnuka Gamaliele svým mírumilovným učením i jednáním značně ovlivnil.

III. Analýza Gamalielovy rady

Vraťme se však k naší úvodní otázce: „Byla Gamalielova rada pravdivá?“ Bezesporu ano. Co důležitého z této rady vyplývá?

a) Boží dílo nestojí na násilí

Gamaliel zde, v souladu s tím, co ho naučil jeho dědeček Hillel, zdůrazňuje, že násilí provozované za účelem zachování Božího díla nic neřeší. Naopak, problém jen vyhrocuje. Jako příklad zde uvádí dvě události z dějin Izraele.

Nejprve se odvolává na jistého Theudase. Dotyčný tvrdil, že stejně jako Mojžíš dokáže pouhým slovem rozdělit řeku Jordán tak, aby se přes její řečiště dalo přejít suchou nohou. Theudas do vzpoury proti Římu strhnul čtyři sta mužů. Místodržící Fadus k Jordánu, kde se Theudasovi stoupenci na jeho výzvu srotili, poslal jezdecký oddíl. Část vzbouřenců byla pobita, ostatní byli zajati. Theudasovi byla uťata hlava a pro výstrahu byla vystavena v Jeruzalémě.

Dále se Gamaliel odvolává na Judase Galilejského. Ten vystoupil proti tomu, aby židé platili Římanům daně. Násilím se zmocnil královské zbrojnice, vyzbrojil svou družinu a zorganizoval násilné povstání. Konsul Qurinius si to pochopitelně nenechal líbit, Judu zabil a povstalce rozehnal.

Oběma vzbouřencům se určitě jevilo, že svým odporem vůči Římu bojují za spravedlivou, přímo Hospodinovu věc. Také, že svoboda Izraele byl věcí spravedlivou. Ve vichru násilí, které svou vzpourou rozdmýchali, však Hospodin nebyl. Obě hnutí zanikla.

b) Boží dílo je nezničitelné

Svoji radou Gamaliel připomíná, že Boží dílo nestojí na násilí, zároveň však také upozorňuje na to, že toto dílo nemůže někdo jen tak zlikvidovat. Lidské dílo propadá zkáze, ale dílo Boží je nezničitelné. Je proto zbytečné se o něj strachovat a snažit se jej zachraňovat ve vlastní síle.

c) Bůh je schopen se obhájit sám

Z Gamalielovy rady také vyplývá, že si Bůh dokáže své dílo obhájit sám. Bojuje-li někdo proti Němu, Jeho dílu a Jeho následovníkům, napadá tím Jeho samotného a musí počítat s tím, že na něj dříve nebo později narazí. Hospodin už kdysi dávno na poušti řekl vystrašeným Izraelitům: „*Hospodin bude bojovat za vás a vy budete mlčky přihlížet.*“ (2 Moj 14,14)

d) Vyčkávání má své limity

Neměli bychom však zase příliš spoléhat na to, že Gamalielova rada platí vždy a za všech okolností. Z dlouhodobého hlediska určitě platí zcela absolutně. Jednou, na konci světových dějin, u Božího soudu se definitivně ukáže, co bylo z Boha a co z lidí. Jednou Bůh a s ním i spravedlnost a pravda definitivně zvítězí. Krátkodobě však může Gamalielova rada pokulhávat. Někdy prostě nejde jen tak pasivně nechat věci krystalizovat, někdy je třeba zaujmout jasné stanovisko a zakročit.

IV. Polemika Hillela s Šamajem

Na podobné téma vedl kdysi dávno s Gamalielovým dědečkem rabi Hillelem polemiku jeho kolega rabba Šamaj. Ten na rozdíl od Hillela o smír vždy a za každou cenu

neusiloval. Neprosazoval milosrdenství, ale zákon. Byl přísný, náročný, nervní, nedůvěřivý, podrážděný, uzavřený, zabarikádovaný ve své samotě a svých nárocích, vždy připravený se hádat a bouchat do stolu. Jeho studenti proto neříkali, že se hádají, ale že se „Šamajují“ :-).

Šamaj tvrdil, že zákon nemůže a nesmí zastavit ani city, ani slzy, ani soucit, prostě absolutně nic. Říkával, že zlu přestupování zákona je třeba se vzepřít. S pohany se Šamaj, na rozdíl od Hillela, nebratřičkoval. Proto také stavěl hráz Římské nadvlády. Požadoval okamžitou revoltu. Kdo z těch dvou měl pravdu?

Jedna Talmudická legenda vypráví o tom, že se jednou žáci Šamajovi s žáky Hillelovými hádali celé tři roky. Po třech letech zazněl z nebe hlas: „Máte pravdu všichni, protože všichni předáváte živou pravdu Boží.“

Logicky nás podobné tvrzení může překvapit. Není snad pravda jediná a nedělitelná? Není! Hillelovo a Šamajovo učení je příkladem pluralismu a ilustrací mnohosti. Oba dva mají pravdu, jejich postoje však musí být předkládány současně. Šamaj je ochráncem spravedlnosti a Hillel bezmocných lidských bytostí. Šamaj vyzývá k odporu vůči zlu a Hillel zpochybňuje absolutnost tohoto nároku. Dodnes prostě potřebujeme Šamaje i Hillela.

V. Kde končí Hillel a začíná Šamaj

Možná si teď v duchu říkáte, kde ale končí Hillel a začíná Šamaj? Dokdy je třeba nechat věci krystalizovat, dokdy čekat na Boha, a kdy je už důležité zakročit?

Náš dnešní příběh ukazuje, kde má Gamalielova rada své hranice. První křesťané se zde po propuštění Petra a Jana prostřednictvím společné modlitby dovolávají svobody. „*Pane, umožni svým služebníkům, aby mohli svobodně a směle mluvit tvé slovo.*“ (Sk 4,29)

Gamalielova rada má své hranice tam, kde začíná být ohrožována lidská svoboda. Tam, kde člověk člověka přestává mít rád, a kde jej začíná zbavovat práva na vlastní názor a jeho svobodné vyjádření. Gamalielova rada přestává platit tam, kde člověk s člověkem začíná manipulovat, fyzicky i psychicky. V takovém případě je třeba začít bránit sebe i bližní.

Žijeme v době, kdy se společnost i církve kolem nás radikalizuje. V souladu s prorockými prognózami stydne láska a sílí sobecké hmotné i duševní vykořisťování člověka člověkem. A právě tady bliká kontrolka.

Gamaliel se při vyslovení své rady určitě nemýlil, ale apoštol Pavel, jeho žák, by k jeho radě určitě dodal: *Nikomu neodplácejte zlý za zlé. Vůči všem mějte* (stejně jako Hillel), *na mysl jen dobré. Je-li možno, pokud to na vás záleží, žijte se všemi v pokoji.* (Řím 12,17.-19) Pokud to však možné není, zařídte se podle rady Šamaje, protože více sluší poslouchat Boha nežli lidi.

Amen.